

בסוף השנה שעברה התלית צה"ל להנהיג "שיטה חדשה" בהערכת קצינים, משום שגם הרשויות הכירו (טוב מאוד) אף בכמה שנים, במכלול (א) כי "הדרך שבה מוערך הקצין בצה"ל מדי הציגונה, איבדה במשך הזמן את אימונה ונפגם מעמדה של "חוות הדעת".

החידוש הגדול התבטא בהנהגת טופס לחוות הדעת התקופתית. בטופס הישן נדרש המפקד המעריך להציג את הערכתו. בין השאר, באמצעות תשובה על רשימת שלושים יאורע (34) שאלות. שים עצמך נועליו של מפקד עוצבה או בסיס, המעריך 10 קצינים — ולפעמים הרבה יותר — כדי שתבין איך ימלא מגילות אלו; מהיגם שאת חוות הדעת מסכמים ב"ציון מילולי" וב"הערכה מספרית", ויש להניח לא רק ששני אלה ממצים את ההערכה, אלא גם שכל שימוש שסוי בחוות הדעת יתיחס בעיקר אליהם.

א כל הנקודה החשובה באמת היא, שהשיקולים והקריטריונים, אשר עליהם נחתכים גורלות הקידום והמינוי, הם אישיים-סובייקטיביים מובהקים ובלבדיים — ובמובן הפחות-נעים של הביטוי. ההערכה המופיעה בכל חוות הדעת חסרה, כשלעצמה, כימעט כל ערך או מישקל: אם בעלי-הדעה (הרמטכ"ל וה"דוכס"ם) החליטו לקדם את בחורנו, לא תעמוד בדרכם כל חוות הדעת בלתי מתמאה; ואם החליטו שלא לקדמו, לא ימצא הקצין הנוגע כל סעד או סיוע משמעותיים בחוות הדעת חיובית.

כדי שנבין את רוח השיטה ואת המניעים הקובעים באמת הפועלים בה, או המפעילים אותה, נביא דברים שהשמיע, בנושאים שלפנינו, רב-אלוף משה גור — ואם נסכים שאין להטיל ספק בטוהר מניעים ובתום-ליבו, רק נחדד את המשמעות העולות מדבריו.

בחרתי לעניין קידום מפקדים אגרי המילחמה האחרונה (ידיעות אחרונות, 3.10.75) אמר גור, בין השאר: "אני לא זוכר מפקד אחד, מאלה שאני מיניתי אותם, שלא הניח על השולחן שלי את כל השגיאות

השיקולים והקריטריונים אשר על פיהם נחתכים גורלות קידום הם אישיים

והטעויות שלו. לפני המילחמה ובמילחמה עצמה, בייחוד מדובר בדיונים שעשינו לגבי קביעת שיטת הלחימה להבא. כאן התבררה הרגישו שאין מה להסתתר, ואם הם לא יגלו את האמת, הרי שאנחנו יכולים לקבל החלטות לא-טובות לעתיד.

"אני רוצה לומר יותר מזה: היו מפקדים שהילכו לגביהם השמצות בצה"ל. בדקתי עד כמה המשמיצים אומנם נכחו באופן וראוי כמורעניהם מה שהם מספרים. כרוב המיקרים זה לא היה כך. כדי להיות בטוח, איש לא קיבל אצלי תפקיד או דרגה בכירים יותר, אם היתה עליו השמצה כלשהי — בלי חקירה מדוקדקת. פה, במישר שלי, ישבו על מפקדיהמישנה שלו שעות ארוכות — ועברנו שלב אחר שלב במילחמה, ואם היה לי ספק הכי קטן לגבי נכונות סקודיו ללכת אחריו במילחמה — לא היה עולה כלל על דעתי לתת להם תפקידים ודרגות (הערה שלי: צ"ל: לוי; להם" הוא טעות פרודיאנית קולעת). על קצין אחד סיפרו כל מיני סיפורים. הבאתי לכאן את כל מפקדי הגדודים שלו וחלק ממפקדיהפולגות, ועברנו על הקרבות. שחזרת הוא קיבל דרגה. כי התברר שגרמנו לו עוול רציני מאד." (ההדגשות — שלי. בע.)

שיחזור מהלך המאורעות בעניין אותו "קצין אחד", כפי שניתן להתרשם ממנו מתוך דברים אלה, עשוי להיראות כערך כך: שם הקצין הבכיר שבו מדובר ודאי הועלה לפני הרמטכ"ל בעניין קידומו, עם המלצות חמות של ה"סוס" (המפקד הבכיר המשתדל למען אותו קצין, או ה"סוס" שאליו הוא רתום).

שמעו כמה קצינים ונחרדו, משום שבמקור חמה שירתו תחת הקצין המדובר, וזרעו ביזה כזיונות המורים שצריכים לגרום הענשי תו — ודא קידומו. באקט נדיר מאד בצה"ל, פנו אלה למי שפניו — ואולי דיברו ומישחו מסר דיבריהם — והאשמותיהם היו המורות דיון, שלפחות בתקופה שמייד אחרי יומיה-כני פורים לא ניתן להתעלם מהן.

אולי בתוס'לב בוצע תרגיל, שהבטיח כי העוגה תיאכל וגם תישאר שלמה: הקצין יקבל את דרגתו בכל מיקרה. אבל ב"תיק" ימצא כיסוי מספיק. בצורת "תחקיר" שבו יכחישי המאשימים את דיבוי עצמם.

לצורך זה זומנו אל הרמטכ"ל כל הכפופים למפקד המדובר (אגב, מה עם הממונים עליו?). הם הושבו — מוכי לחללה מסוימת, ניתן לטער — ליד שולחנו, ובכך, חב"ה, פתח הרמטכ"ל (הציטטים מדימוני), מ"ש בדעתו להעלות בדרגה את איש. מובן כי בהיותו מפקד תבע

וקספו, בדקתי ומצאתי, בחקירות מדוקדקות ותוך התחשבות בכל הנתונים, הגורמים וחוות הדעת (כולל כאלה אשר איננו רשאי לפרטם בפניכם), שאיך המדובר הינו קצין נכון, אמין, מסור וכישרוני. להפתעתי הוכרר לי כי אי-אלה משמיצים, או מספרי-סיפורים, מפריתים השמצות וסיפורים של רכילות וזוועה על איש. נאמן לעקרונות, אברר אפילו השמצות וזדוניות מסוג זה, לפני שאתן דרגה למישהו; הגם שכאמור, לפי דעתי הברורה, במיקרהו של איש אין לי ספק שהדרגה מגיעה לו במאה אחוים. אבקש מכם, שתחשו עצמכם חופשיים וגינוחים, ללא כל לחץ או הפרעה; הרינו אפילו לצוותכם, שתתעלמו מחוות-דעתי החד-משמעית ה"ל. ניגש, אם-כן, לבדוק את אירווייה-המילחמה הנוגעים, על אף שהם כבר ידועים

ההחלטות הקובעות בדבר מינוי וקידום קצינים בכירים נוכחות בידי הרמטכ"ל לבדו

לי היטב, ואין צל של ספק בליבו כי התנהגותו של אישק עם היתה ללא כל דופי, כדוגמת-מופת של מנהיגות בקרב, ועתה, השמיעוני-אך השקפתכם הכנה והבלתי-משוחרת".

מובן כי הדברים שיצאו מפי הרמטכ"ל, בהודמות

את עצמו "מבקר" תופעות, השקפות, אירוי עיב, הצעות או הערכות של אחרים, שאינם נראים לו או מנוגדים לגירסותיו-שלו; אלא, בעשותו כך, נחשב גם בעיניו-הוא כאילו "השי מיני" אישיות את בעיני-רובו. כוודאי שכן רוב אים זאת גם הללו, והם אינם טומנים ידם בצלחת ומשכיבים לו כאותה מטבע.

אי-אהבתי-הביקורת היא תכונה אנושית, ושום גוף חברתי אינו נקי מהשמצות, גם בלא מרכאות. אבל בצה"ל הפכה התופעה משולית לעיקרית, ומרעה אנושית בלתי-נמנעת נעשתה תורת-חיים. היום, מוחות של קציני צה"ל רבים מדי כבר מתוכנתים כך, שפשוט אינם מסוגלים לבחון יחסים, להשפיע עליהם, או להיות מושפעים על-ידם, אלא בתוך מערכת-מושגים של חשבונות, התחשבויות וחישובים אישיים.

ההמחשה הגלויה המפורסמת ביותר למצב-עניינים חולני זה היא, כמובן, התנגשות שרון-ברילב, עם סיום שירותו הסדיר, כמה חודשים לפני יום-הכיפורים, תיאר שרון את ההתפתחות: "לפני ארבע שנים (כבר) הייתי בעיצומו של קונפליקט עם חיים ברילב. בעבר היינו ידידים... אבל הקונפליקט התחיל על נושא ענייני, נושא שיטת ההגנה (הערה שלי: "קו ברילב", ששרון פסל בתכלית) ועבר לפסים אישיים, והרחיק לכת עד-כדי-יך, שהחלט לשחרר אותי מהצבא, תוך ניצול העובדה שלא שמת לי לב לזה שלא הייתי חתום על הארכת תקופת השירות". (!) במיקרה זה הגיב שרון, שהיה בקי באישים ובמנופים, בתרגיל-נגד משלו. עליידי יצירת איום של הצטרפות לליכוד, הגיע את פינחס ספיר ו"ל להתערב ביעילות לטובתו. כתוצאה הוחזר לשירות, ואף הועלה ונתמנה מפקד פיקוד-הדרום. היתה זו דוגמה מאירת-עיניים להמחשת אופן ומניעי ההערכה, הקידום והמינוי בצמרת צה"ל.

הטכניקה ה"פוליטית" של הפעלת לחצים בלתי-אמצעיים

הרמטכ"ל ברילב בודק מיסדר מסיימי קורס קצינים

על מפקדים כפופים, כדי להשיג את "אישורם" או "תמיכתם" להחלטה כלשהי של דרג עליון הנוגעת לממונה הישיר עליהם — שאותה תיארונו קודם, בהקשר הקצין "איכס" ו"מספרי-הסיפורים" — גם היא לא הומצאה עליידי גור. אורי דן, כסיפורו ראש-גשר, מתאר כיצד תורגלה בתוך המילחמה — שוב, עליידי ברילב נגד שרון (ולפי מיטב ידיעתי, ללא הכחשה): בתיאורו של

ההיא, היו שונים מן ה"ציטוטים" שלעיל — בצורתם: אולם, יכול אני להבטיח כי כך, בערך, הם צילצלו באוזני "מספרי-הסיפורים", כולם או חלקם, במשמעם. הם גם הרגישו — ולדעתי, במידה לא מבוטלת של צדק — כי אם יתקשו ויעמדו על "סיפוריהם" (דבר כימעט בלתי-אפשרי לאיש צבא-הקבע שדרגתו וזרתי-ביחס, ואשר חש כי הרמטכ"ל יושב עליו באופן ישיר ובכל כובד מישקלו), קרוב לוודאי כי אישק יקבל, בסופו של דבר, את דרגתו בדרך אחרת, אם לא בזו, ואילו עליהם יושת מחיר אישי כבד, אתקשה להניח, שהדבר הזה לא היה ברור מלכתחילה גם לרמטכ"ל.

הרמטכ"ל נקט בשיטה של "מעין טיצוים"

דן התכוון שרון להציע התקפה מסיימת, וברילב התכוון להתנגד לכך. אבל כדי שלא ייראה כאילו הוא לבדו גרם לביטול ההצעה, היווה ברילב — בנוכחות מפקדי המישינה של שרון — את דעתו, שראוי "לדחות" את מיעד ההתקפה המוצעת. ואז פונה ברילב לפתע, ושואל את מפקדיהמישינה של אריק (שלושה מח"טים, כולם אנשי-קבע. בע.) מה דעתם על העניין... (כשבכך) חובע מהם למעשה ברילב לומר, בעמדת מי הם תומכים — בעמדתו, או בעמדת שרון. התשובה היא ברורה. הקצינים המבחינים לאן נושבת הרוח של המפקד הבכיר יותר — מנסים שלא לנקוט עמדה, אמרים דברים דו-משמעוים, ויש גם כאלה המביעים עמדה ברורה — כלומר, תמיכה בעמדתו של ברילב.

א ינני יבד, כמובן, לערוך לדיוק הסיפור. אבל גם אני הייתי עד למיקרים דומים ואף שמעתי